

TEXNOLOGIYA FANI DARSLARIDA YANGICHA FAOL USULLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI VA DARS JARAYONLARIDA QO‘LLANILISHI

Alovddinova Nilufar Mansurovna

Respublika ta’lim markazi amaliy fanlar bo‘lim boshlig‘i

ANNOTATSIYA

Maqolada har bir ta’lim jarayonining muvaffaqiyati uning shakligagina emas, balki darslarda qo‘llanilayotgan metodlar samaradorligiga ham bog‘liq ekanligi, dars davomida qo‘llaniladigan interfaol metodlar, qiziqarli o‘yinlar o‘qituvchi va o‘quvchilar faoliyatining xususiyatini belgilab berishi haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: qiziqarli, yangicha metodlar, ko‘nikmalarni shakllantirish, faollik, muloqot, amaliy, interfaol.

Ta’lim jarayonida metodlarning pedagogik mohiyati “Maktab voyaga yetayotgan avlod tafakkurini shakllantirish ustaxonasidir, agar kelajakni qo‘ldan chiqarishni istamasang, maktabni qo‘lda mustahkam tut.

Fransuz yozuvchisi Anri Barbyus.

Bugungi kunda kelajagimiz davomchilari bo‘lmish yosh avlodni har tomonlama mukammal etib tarbiyalash, ularni kasb-hunar turlariga bo‘lgan mehrini oshirish, Texnologiya darslarida amaliy mashg‘ulotlar orqali o‘quvchilarda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, kelajakda kasb-hunar turlarini to‘g‘ri tanlashga o‘rgatish, haqiqiy fidoyilik va mustahkam iroda talab etadi.

Har bir ta’lim jarayonining muvaffaqiyati uning shakligagina emas, balki darslarda qo‘llanilayotgan metodlar samaradorligiga ham bog‘liqdir. Har bir dars jarayonida metodlar markaziy o‘rin egallaydi. “Metod” yunoncha metodos so‘z bo‘lib, “yo‘l”, tatbiq qilish kabi ma’nolarni anglatadi.

Texnologiya darslarida o‘qituvchi va o‘quvchi faoliyatining qanday bo‘lishi, amaliy mashg‘ulot jarayonini qanday tashkil etish va olib borish kerakligini hamda shu mashg‘ulotlarda o‘quvchilar qanday ish harakatlarini bajarish kerakligini belgilab beradi.

Yangicha metodlar o‘qituvchi bilan o‘quvchilarning bilim olishlariga qaratilgan nazariy va amaliy bilish faoliyati yo‘lidir.

Darslar davomida qo'llaniladigan metodlar o'qituvchi va o'quvchilar faoliyatining xususiyatini belgilaydi hamda ta'limning maqsadi va mazmuniga bog'liq bo'ladi.

Interfaol metodlar. Interfaol atamasi, bu "interactive" ya'ni keng xalqaro miqyosdagi harakat faolligini bildiradi. Lotincha inter so'zining ma'nosi – ichki potentsial imkoniy quvvat degani. Interfaol ta'lim – bilim, ko'nikma, malaka va muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lidagi o'zaro harakatlarni tashkil etishga asoslanuvchi ta'limdir.

Interfaol metodining asosiy maqsad va vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarni mustaqil, ijodiy tanqidiy, mantiqiy fikrlashga o'rgatish;
2. Muammoli vaziyatni amaliy va hayotiy topshiriqlar asosida yechish;
3. O'z-o'zini fikrlashga majbur etish;
4. Faollashtirish;
5. O'quvchilarni tashkilotchilik va yo'naltiruvchanlikka undash;
6. Do'stona munosabatlarni shakllantirish;
7. Refleksiya.

Interfaol usul tarbiya nuqtai nazaridan, har bir kishini ruhiy, ilohiy tavsifini ko'zda tutgan holda, xalqaro miqyosdagi ta'lim – tarbiya yangiliklarni hamda ma'naviy manbalarimizdagi aks ettirilgan intellektual salohiyatimiz ko'nikmalariga asoslanib komil farzand tarbiyalash demakdir. Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlari quyidagilar sanaladi. Interfaol metodlar: "Keys-stadi" (yoki "O'quv keyslari"), "Blist-so'rov", "Modellashtirish", "Ijodiy ish", "Muammoli ta'lim" va boshqalardir.

Interfaol ta'lim strategiyalari. "Aqliy hujum", "Bumerang", "Galereya", "Zigzag", "Zinama-zina", "Muzyorar", "Rotastiya", "Yumaloqlangan qor" va kabilar. Interfaol ta'lim metodlari tarkibidan interfaol ta'lim strategiyalarini ajratishda guruh ishini tashkil qilishga yondashuv ma'lum ma'noda strategik yondashuvga qiyoslanishiga asoslaniladi. Aslida bu strategiyalar ham ko'proq jihatdan interfaol ta'lim metodlariga tegishli bo'lib, ularning orasida boshqa farqlar yo'q.

"Aqliy hujum" metodi – o'qituvchi o'quvchi egallashi kerak bo'lgan mavzuni oddiydan – murakkabga tomon bosqichma bosqich loyihalab beradi.

"Tarmoqlar" metodi – o'quvchini mantiqiy fikrlash, umumiy fikr doirasini kengaytirish, mustaqil ravishda adabiyotlardan foydalanishni o'rgatishga qaratilgan.

"3×4" metodi – o'quvchi-talabalarni erkin fikrlashi, keng doirada turli g'oyalarni bera olishi, ta'lim jarayonida yakka, kichik guruh holda tahlil etib, xulosa chiqara olishi, tarif bera olishiga qaratilgan.

“Blits-o‘yin” metodi – harakatlar ketma-ketligini to‘g‘ri tashkil etishga, mantiqiy fikrlashga, o‘rganayotgan predmeti asosida ko‘p, xilma-xil fikrlardan, ma’lumotlardan kerakligini tanlab olishni o‘rgatishga qaratilgan.

“Intervyu” texnikasi – o‘quvchi-talaba savol berish, eshita olish, to‘g‘ri javob berish, savolni to‘g‘ri tuzishni o‘rgatishga qaratilgan.

“Bumerang” texnikasi – o‘quvchi-talabalarni dars jarayonida, darsdan tashqarida turli adabiyotlar, matnlar bilan ishlash, o‘rganilgan materialni yodida saqlab qolish, so‘zlab bera olish, fikrini erkin holda bayon eta olish hamda bir dars davomida barcha o‘quvchini baholay olishga qaratilgan.

“O‘quvchi” treningi – o‘quvchi-talabalar bilan individual holda ishlash o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi to‘siqni yo‘q qilish, hamkorlikda ishlash yo‘llarini o‘rgatishga qaratilgan.

“O‘qituvchi shaxsi” treningi – o‘qituvchining innovatsion faoliyatini ochib beruvchi “O‘qituvchi shaxsiga qo‘yiladigan talabalar” mavzusidagi mustaqil fikrlashga, ijodiy insho yozish orqali fikrlarni bayon qilishga qaratilgan.

“Muloqot” texnikasi o‘qituvchilarni o‘quvchilar diqqatini o‘ziga jalb etish, dars jarayonida hamkorlikda faoliyat ko‘rsatishga, uni tashkil etishni o‘rgatishga qaratilgan.

“Boshqaruv” texnikasi o‘qituvchilarni auditoriyani boshqarishdagi usullari hamda o‘quvchi-talabalarni ish jarayonida boshqarish usullari bilan tanishtiruvchi va shunga o‘rgatishga qaratilgan.

Texnologiya darslarida interfaol metodlardan foydalanish.

Aytsang unutaman. Ko‘rsatsang, eslab qolaman.

O‘zim bajarsam, anglab yetaman.

Xitoy faylasufi Konfutsiy

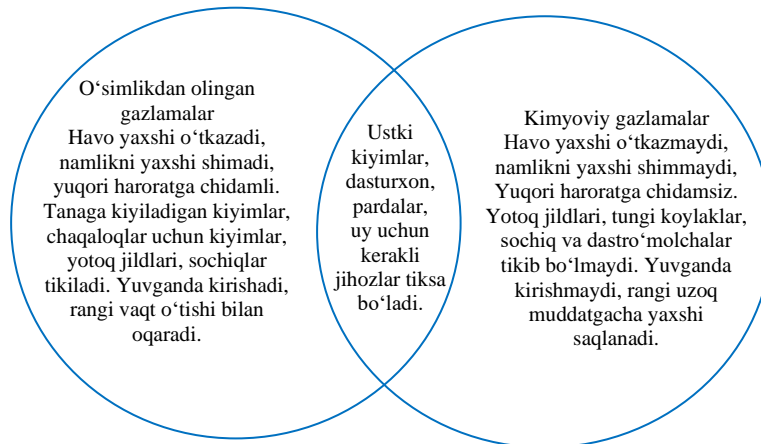
(mil.avvalgi 551-479 yy)

Bugungi kunda ta’lim jarayonida o‘quvchilarni bilim olishga qiziqtirish jiddiy muammoga aylanib borayotganligi hech kimga sir emas. Texnologiya fani mashg‘ulotlarida ham o‘quvchilarni darsga qiziqtirish va kompetensiyalarni shakllantirish maqsadida interfaol metodlardan atroflicha foydalaniladi. Quyida bir necha xillarini misol tariqasida keltiramiz.

Venn Diagrammasi.

Gazlamashunoslik bo‘limida tabiiy va kimyoviy gazlamalarning bir-biriga o‘xshaydigan va o‘xshamaydigan xususiyatlarini taqqoslovchi vosita. Buning uchun ikki yoki undan ortiq doira quriladi. Doiralarning ikki tomoniga gazlamalarning nomlari yoziladi. Kesishuvchi doiralarga mos ravishda o‘xshaydigan yoki

o'xshamaydigan xossalari, qanday kiyim va boshqa uy-ro'zg'or buyumlari tikilishi mumkinligi yoziladi.

HARFLARNI TO'G'RI QO'Y

1. _ a _ _ i (A vitaminiga boy sabzavot)
2. _ i _ _ o _ (Sutli mahsulot nomi)
3. _ a _ a (U sutdan tayyorlanadi)
4. _ a _ ao (Issiq ichimlik turi)
5. _ a _ a _ (Sabzavotlardan tayyorlanadigan yaxna taom)
6. O _ _ a (Temirga boy meva)
7. _ a _ _ a _ a (Milliy suyuq taom nomi)
8. _ o _ i _ (Ham taom, ham daryo nomi)
9. _ a _ o _ (O'zbeklarni dunyoga tanitgan taom)
10. _ o _ i (Quritilgan meva)

HARFLARNI TO'G'RI QO'Y

1. S a b z i (A vitaminiga boy sabzavot)
2. P i s h l o q (Sutli mahsulot nomi)
3. K a s h a (U sutdan tayyorlanadi)
4. K a k a o (Issiq ichimlik turi)
5. S a l a t (Sabzavotlardan tayyorlanadigan yaxna taom)
6. O l m a (Temirga boy meva)
7. M a s t a v a (Milliy suyuq taom nomi)
8. N o r i n (Ham taom, ham daryo nomi)
9. P a l o v (O'zbeklarni dunyoga tanitgan taom)
10. Q o q i (Quritilgan meva)

“SO‘ZNI TOP” o‘yini.

O‘quvchilarda tezkorlikni, zukkolikni rivojlantiradi. Bu o‘yinni texnologiyani o‘g‘il va qizlar guruhlarida tatbiq qilish mumkin.

P	I	T	E	L	Q	O	SH
O	CH	A	R	K	A	Q	I
Q	S	T	A	A	S	O	K
CH	N	A	K	S	A	N	CH
O	Y	N	A	K	SH	I	Q
N	A	G	A	L	K	A	F

Topilgan oshxona idish-tovoq va jihozlardan kelib chiqqan holda qo‘shimcha savol-javob o‘tkazish mumkin.

1. Ovqat tayyorlashda ishlatiladigan nechta idish bor?
2. Ovqat iste‘mol qilishda ishlatiladigan nechta idish bor?
3. Nechta oshxona jihozi bor?

Dars o‘tish jarayonida ta‘lim vositalaridan, ya‘ni interfaol metodlaridan umumli foydalanish, o‘tilgan materialni yaxshi eslab qolishga, mustaqil fikrlay oladigan o‘quvchining shakllanishiga, ta‘lim mazmunini o‘zlashtirishga yordam beribgina qolmasdan, balki tanqidiy va mantiqiy fikrlashning shakllanishiga, rivojlanishiga yordam beradi. O‘quvchilarda o‘z-o‘zini baholash o‘sadi, muloqotga kirishish ko‘nikmasi takomillashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Sh.M.Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan quraylik. – T.:“O‘zbekiston”, 2017. - 488 b.
 2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 6 apreldagi “Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta‘limining davlat ta‘lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida” 187-sonli Qarori. //O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 14-son, 230-modda. – T.,2017
 3. Ishmuxamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta‘lim samaradorligini oshirish yo‘llari. T.2004
 - 4.Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. Qarshi.: Nasaf. 2000.
 5. Saydahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar (nazariya va amaliyot). - T.: Moliya, 2003.
 - 6.Ta‘limning faol usullari. Uslubiy tavsiyalar. TVPQTMOI. T.2004.
 - 7.M. Ochilov. Yangi pedagogik texnologiyalar. T., 2000 y.
- Elektron ta‘lim resurslari
1. www. tdpu. uz,
 2. www. pedagog. Uzm,
 3. www. ziyonet. Uz,
 4. www. edu. Uz,
 5. www.lex.uz,
 6. www. giu.uz,
 7. www.texnologiya.zn.uz.